

821 (2-411.2/6)
К 286

Лев Кассинь, Маке Тюляновский?

**АКТУ
ПИОНЕРСКИЙ
СӨС**

*Торно-
Алтайск
1964*

Xp.

0000

К-28

Лев Кассиль, Макс Тюляновский

А К Т У
ПИОНЕРСКИЙ
С О С

И. ИЛЬИНСКИЙДИН
журуктары И. И. Митрофанов
кбчурип жураган

Хр. 14757 ✓
0
0 ✓

Горно-Алт. областная
БИБЛИОТЕКА.

АЛТАЙДЫН' БИЧИКТЕР ЧЫГАРАР
ИЗДАТЕЛЬСТВОЗЫ · 1964

84(2-411.2/6-4
K286

5-KA-ATC

Бистин ороондо, Крымда, Керчь деп город бар. Керчьтин јанындагы бир межеликтен эки талай көрүнип јат. Сол јаны јаар көрзө — Азовский талайдын чаңкыр суузы јадар. Он јаны јаар көрзө — Кара талайдын суузы теңериге тийип калгандый көрүнер.

Заводтордын содойыжып калган бийик трубалары, керептердин мачталары теңериге једерге тургандый. Городты эбиреде озогы шибеелердин, церквелердин ле өргөөлөрдин јемирилип калган стенелери кажайат. Мынызы туку озо болгон јүрүмнин арткан кереези.

Эмди дезе город болот эдип турган јакшынак устарыла, казыр талайдан көп балык тудуп турган балыкчыларыла макталат.

... Керчьтин јуучыл магы база бар. Ада-Төрөл учун Улу јуу тушта Керчьтин куй таштарында јажынып, өштүлерге јаан королто эткен

партизандардын ат-нерелү тартыжузын бастыра телекей кайкаган. Партизандар өштүгө бистин жеристе, Крымда, амыр бербей, узак ойгө жуулашкандар.

Керчыте Митридат деп кыр бар. Ол кырдын бажында таштан ойып эткен жаан аяакта үргүлжиге очпос от күйүп, улу тартыжуда өлгөндөрдиг мактулу тартыжузын эске алындырат. Анда городты өштүден жайымдаар тушта өлгөн улуска учурлаган бийик памятник туруп јат.

Митридаттын бажынан төмөн ак таш тепкиш түшкен. Кырдын эдегинен јараш ором башталып јат. Бу оромнын бастыра тураларында «Володя Дубининнин оромы» деп бичилгенин көрөригер.

Володя Дубининнин ады јангыс ла Керчыте, јангыс ла Советский Союзта эмес, гран да ары јанындагы көп ороондордо јарлу. Керчыке келген кажы ла пионер мындагы улустаң элден ле озо мынайда сураар:

— Володя Дубининнин оромына канайда једер?

— Володя Дубининнин адыла адалган школго јетире ыраак па?

Андый суракты уккан кажы ла кижии јолды күүнзеп көргүзип берер.

Городтын эн јараш оромы кемнин адыла адалганын чокум билип аларга турган болзоор, музейге барыгар. Керчь городтын мактулу партизандарынын эткен ат-нерелү керектери көргүзилген залда он үч-он төрт јашту уулчактын

портреди бар. Бийик мандайынын алдынан эрү, керсү көстөриле слер јаар көрүп отурган уулчактын ачык-жарык, өңжүк чырайынан көс албай туруп каларыгар. Ол уулчакты Керчьтин журт улузы «бистин Володя» деп эрке адагылап турат.

Пионер Володя Дубинин кандый мактулу керек эткен?

1941 жылда, жуу башталардан бир канча күн озо, Володя Артектен јанып келген. Атту-чуулу пионерский лагерге путёвканы Володяга сый эдип бергендер. Ол городтын эн артык јаш авиа-конструкторларынын бирүзи болгон. Онын ак канатту јенилчек модельдери Митридаттын үс-түле көп катап учуп туратан.

Володя Артекте јүреле, күнге чек карара күйүп калган. Ол айылына көп жаңы амадуларлу јанган. Је... удабай ла жуу башталган.

Володянын адазы, Никифор Семенович, гражданский жууда турушкан коммунист, пароходтын капитаны болгон. Жуу башталарда ла, ол жууга атана берген. Володя адазыла кожо барарга суранган, је адазы болдырбаган.

— Мындый күч өйдө айылда да иш једер — деген.

Бир канча күн улай Керчьтин жүзүн-башка учреждениелеринин эжигинде кандый да күчүк кемди де сакып отуратан. Эжикти ачып, күүни јамандалып калган уулчак чыгып келеле, ийдине араай сыгырып ийеле, күүн-күч јок айдатан:

— Мында база алгылабады.

Ол уулчак Володя Дубинин болгон. Ол порт-тын управлениезинде, партиянын горкомында, комсомолдын комитединде, военкоматта болгон. Анда ол фронтко ийигер эмезе кандый бир жаан учурлу военный жакылта беригер деп сурап туратан. Же Володя жүк ле он төрт жашту болгон, бойы дезе оног до кичинек көрүнөтөн. Фронтко барарга суранып жүрген нөкөрин чөкөбөстөн сакып отурган Бобик Володядан жагыс ла мындый сөстөр угатан:

— Алгылабады... Албай жат...

Адазы чын айткан: керек айылда да, Керчьте де, табылды. Володя тимуровский иш өткүрүп турды. Көп фронтовиктердин билелеринде кызыл галстукту уулчак удабай ла жуук төрөөн кижидий боло берди. Же кезикте, баштап алган керегин учына жетирбегенде эмезе бойынын кандый бир кылыгы ичине кирбей турганда, Володя галстугын чечип салатан.

Школьниктер куру болуштоптор жуугандар. Андый болуштопторго күйгүр суйук неме уруп алала, солдаттар өштүниг танктарын өртөп туратандар. Удабай Володя Дубининниг звенозы болуштоптор жуур жагынан городто баштапкы жер алган.

Фронт жууктап ла клееткен... Сводка там ла коркушту угулып турган. Күскери жай фашисттер Крымский жарым ортолыкты колго аларга, калапту табарулар баштаган. Өштүниг авиациязы городты бомбалап турган. Фашисттердин бомбазынан школ күйүп калган. Дубининдер-

дин билези Володянын адазынын озогы нөкөринин — Иван Захарович Гриценконун — айылына, Керчтен ыраак жок Эски Карантин деп журтка көчүп алган. Иван Захарович Гриценко Володянын таайы болгон.

Алдында Володя жайгы каникулдарын мында өткүрөтөн. Ол бойына кураа Ваня Гриценколо, онон до өскө уулчактарла жуулажып, кызылдарла актар болуп ойноп туратан. Анда озогы тушта таш алып туратан жаан куйларла оролор бар болгон. Бир катап Володя ойноп жүрөле, ташталып калган оролордын бирүзинин үстин ойо базала, оро жаар түже берген. Мында, жердин алдында, карануй терең таш галереяда ташты кандый да курч немеле тырмап, нени де бичип салганын көрүп ийген. Буквалар жарымдай арчылып та калган болзо, Володя аяктап, кычырып алган: «Мында 19 жылда кызыл партизандар Никифор Дубинин ле Иван Гриценко Совет жаң учун жуулашкан».

Анайып уулчактар адаларынын жуучыл магын керелеген темдекке учурагандар.

Эмди Эски Карантинге келеле, Володя таш алып туратан куйда кандый да сан башка иш өдүп турганын көрүп ийген. Уур жабызак кайырчактар тарткан машиналарла абралу аттар улам ла келип турган, улус десе ол кайырчактарды, таарларды, бочколорды жердин алды жаар апарып тургандар.

Озо баштап Володя мында аш-курсакты жууктап клееткен гитлеровецтерден жажырып

турган болор деп бодогон, је оног мында кандый да јаан учурлу керек болуп турганын сезип ийген. Ваня Гриценко бу керекти билетен болгон, је ол Володяга озо баштап нени де айтпаган. Је учы-учында керектин аайын Володя нөкөринен билип алган: керде-марда фашисттер Керчты алып ийгедий болзо, олорло јуулажарга городтын коммунисттери јердин алдында партизанский отряд төзөп турган болтыр.

Мындыј јаан керекти оног јажырып турганына Володя өөркөйлө, Иван Захарович Гриценкого јүгүрген. Мени партизанский отрядка алыгар деп, ол таайын узак сураган.

Отрядтын командири, алдында талайчы болгон Александр Фёдорович Зябрев, јердин алдында улуска коркушту күч келижетенин билип турган. Јердин алдынан өштөле тартыжарга болуп узак өйгө ару кей, күннин чогы јок јерде јүрерге јөпсинген јалтанбас улустын јүрүми јеткерлү болотонын јакшы билип турган. Онын учун Зябрев отрядка јалтанбас, ийде-чыдалду улусты алып турган. Је Володяны ол јакшы көргөн ошкош, айла Володяны таайы да мактап турган. Зябрев карган партизанга бүдүп, уулчакты отрядына алган.

Јуу дезе јууктап ла клееткен. Керчтин јанындагы талайда јуунын от-јалбыжы јаркындалып турган. Фашисттер городко јууктап келгендер. Партизандарга јердин алды јаар түжер керек болгон. Олор карануй куйлар јаар түжүп, атту-чуулу тартыжузын баштагандар.

Н ДУБИНИН
И ГРИЦЕНКО
1919

Партизандар јердин алдында бежен тўн, бежен тўш болгондор. Анча кире ойди олорло кожо Володя Дубинин өткўрген.

Јердин алдынан чыгып, баштапкы ла катап эткен тартыжуда партизандар неме болгобой отурган өштўнинг штабын коскоро чачала, военный складтарын өртөп салгандар. Немецтер оды-буузы кажы ла өйдө кайнап чыгарга белеп вулканнын үстўнде отургандый болгондор.

Фашисттердин јаандары јердин алдындагы партизанский отрядты тургуза ла јоголтсын деп јакару берген. Олор куйларды бастыра јанынан курчаган, үзүк јок табарулар баштаган.

Фашисттердин табарузын партизандар улай ла туй чаап тургандар. Фашисттер куйлар јаар бомбалар, миналар таштаган, партизандарды коронду газла тумалаарга албадангандар, је партизандардын шибеези колго тўшпеген. Анайдарда, гитлеровецтер куйларга киретен јерлерди ончозын туй бөктөйлө, андагы улусты тирўге көмүп салар деп шўүшкендер. Бастыра өткўштерди, бастыра тежиктерди бетонло шык этире бөктөп салгандар. Је јердин алдындагы улус база да колго тўшпеген. Отряд теренги алтан метр куйга тўжүп алган. Анда, јердин теренгинде, партизандар канча кўннинг туркўнына иштеп, јуулажарга белетенип тургандар. Чөллө өйдө военный ла политический үредү өдүп турган. Улус јердин алдына экелген бичиктерди кычырып туратандар. Конституциянын кўнин темдектеп, торжественный јуун өткўрип, байрамдагандар.

Куйлардан чыгатын бастыра тежиктерди каруулдарга гитлеровецтерге фронттон бүткүл полк экелерге келишкен. Полк артиллериясын, прожекторлорун, табыш угар аппараттарын алганча келген. Немецтердин командованиези партизандарды жерден чыгып, колго түшсин деп көп катап некеген. Же партизандар жана болбостон турумкай тартышкандар. Онын учун фашисттер жалтанып, жаантайын коркып туратандар.

Баштапкы ла тартыжулардын бирүзінде отрядтын командири Зябрев өлгөн. Отрядты алдында штабтын начальниги болгон коммунист Лазарев башкарган.

Оштунин курчузы там ла катуланып турган.

Немецтер куйларлу жерди курчап алала, оны эбире аткак эмик тартып койгон, куйларга баратан бастыра жолдорго миналар тургузып койгондор. Фашисттер бери бир де кижини жууктатпай тургандар.

Шак ол тушта партизандар Володянын ла онын найыларынын сурагына жөпсинер деп шүүшкендер: ак-жарыкка чыгып, жерде не болуп турганын билер керек болгон. Пионерлер десе өрө чыгып, кайуга барып келерге узактан бери сурангылап турган.

Володя Дубининди жаш кайучылардын кичинек отрядынын командирине көстөгөндөр. Лазарев, балдар жеткерге учурабазын деп жалтана-жалтана, ологорго өрө чыгарга жөп берген. Ваня Гриценко куйлардан чыгатын ончо тежиктерди жакшы билетен. Пионерлер Володя Дубинин, Ва-

ня Гриценко ло Толя Ковалёв андый тежиктердин бирүзинен жүк арайдан чыгып алала, партизандарга керектү немелерди ончозын көрүп алала, кемге де көрүнбей ойто једип келгендер.

Је фашисттер удабай бу да тапчы тежиктерди таап алала, таштарла шаайла, бетон уруп салгандар.

Сок јангыс, чек кичинек тежик арткан. Онон јангыс ла келескен ошкош ээлгир, эпчил Володя чыгар аргалу болгон. Эмди кайуга Володя јангыскан жүрер болгон. Ол партизандарга јаан учурлу јетирүлерди көп катап јетирген.

Бир катап кайуга барала, Володя энчигип болбой, Гриценколордын айылынын јанына өнөлөп барган... Ол энезин сүрекей санап турган болгон.

Володя көзнөк өткүре энезинин арып-чылап калган чырайын көргөн. Энезин адап ийер, энезиле бир де эмеш болзо куучындажар күүни коркушту келип те турган болзо, Володя анайда эдерге јарабазын билип турган: кайуга жүрген кижиге коркушту ајарынкай болуп, јакылтазын бүдүрер керек болгон. Ол токтодынып, көзинин јажын да арчыбай, туранын јанынан араай јылып жүре берген.

База бир катап Володя кайудан јанып клееделе, көрөр болзо, фашисттер онын чыгып келген тежигин туй бөктөп салган болтыр. Уулчак база бир јажытту тежикти бедреп, миналар тургузып салган таштардын ортозыла узаак јылып

жүрген. Кезикте ого өштүнүн часовойларынын чек жаныла жылып өдөргө келишкен.

База бир тушта Володя өрө чыгала, гитлеровецтердин планын билип алган. Олор куйларды суула толтырарга, талайдан жоон трубаларла суу агызарга насостор тургузып турган. Кичинек кайучы өлөринен де жалтанбай, фашистский часовойлордын жаныла өдөлө, тежигине једип алган. Володя јердин алды јаар түжетен тежиктен тепкиштерле жүгүрүп түжеле, фашисттер кандый јеткер белетеп турганын партизандарга куучындап берген. Партизандар јердин алдында коридорлор ошкош тапчы куйларды кечире плотиналар эдерин баштагандар. Дежурстводон ло каруулдан бош улус ончозы куйлардын өрөги кыптарына чыккылаган. Фашисттер партизандардын сыраңай үстүнде баскылап, трубалар тургузып, шлангтар тартып тургандар. Өштүге сестирбеске, партизандар тал-табыш чыгарбай, таштарды, ракушечникти чогул, стенелер эдип, таш коридорлорды туй чедендеп тургандар.

Партизандардын мендегени јакшы болды. Таш стене јетире бүткелекте бир тежикти төмөн суу күркүрөп урулып келген. Суу үстүги кыпка толо берген, цементле бектебеген стенинин јиктеринен сызылып агып келген. Шахтёрский лампочкаларды ла факелдерди бийик көдүрүп алып, кезикте тизеге, кезикте курлаазына јетире сууда туруп, партизандар јердин алдындагы плотиналардын когус јерлерин бөктөп тургандар. Партизандарга тил јетирген Володя Дубинин эмес

болзо, жердин алдындагы шибееге ол түнде суу толуп калар эди.

Жердин алдындагы иш түниле токтобогон. Суу куйдын алтыгы кыптарына өтпөй барды. Же өштүлөр сууны өскө тежиктерле божодып ийерден маат жок болгон, онын учун партизандар куйлардын өрөги кыптарында база да көп таш стенелер эткендер.

Партизандар эки күннин туркунына бастыра коридорлорды ташла туй бөктөп, цементле шыбап салгандар. Отряд жалтанбас Володя Дубинининг шылтузында өлүмнөң аргаданганын билип турган.

Партизандар жердин үстүнө чыгарга албаданып, куй таштардын айрыланып барган сырангай ыраак жеринен өткүш жазап алар деп шүүшкендер. Ичетен суулу ванналар турган жерди фашисттер бомбалап, оодо аттырып салгандар, улус суу жогынан өлөрдөң маат жок болгон. Бир чичке куйдын токтогон жерин өткүрө казала, өткүш эдип алып, Эски Карантинде агаштын ортозында жуулажып турган партизандарга једер керек болгон. Же озо баштап кайу ийип, өткүш эдерге турган жерде немецтер бар эмеш пе деп, билип алар керек болгон.

Володя Дубининге, өрө чыгала, Керчэтин база бир јанындагы куй таштардагы партизандарга барып келзин деп, јакылта берилген.

1941 јылдын калганчы түнинде, сырангай јаны јылдын алдында, Володя жердин алдынан чыгып алган. Кенетийин советский флоттын мо-

Хр. 14757

ряктарын көрүп ийеле, Володя бойына бүтпеген. Моряктар жаңы ла талайла келеле, Керчти өштүдөн жайымдап алгандар эмир.

Жердин алдындагы улус десе города жайымдалып калганын билбес! Бу сүүнчилү солун табышты партизандарга Володя Дубинин жетирген.

Көөгө карарып калган, көп күндерге карангуйда жүрүп, сокорып калган, күннинг жаркынын, сууны, ару кейди санап калган улус жердин алдынан чыгып, солдаттарла, талайчыларла эзендежип, кучактажып турган.

Володя энезиле тушташкан. Энези уулыла эмди туштажар болорым деп иженбей де барган болгон...

1942 жылда төртинчи январьда десе Володя база ла жүре берген. Ол сапёрлорго болужарга барган. Куй таштардын жанында фашисттердин миналарын алып салар керек болгон. Бир сапёрло кожо Володя таныш жолло куй таштар жаар барып жаткан. Алдында бу жолло ого көп катап өнгөлөп өдөргө келишкен. Же фашисттердин жажыра тургузып салган миназын олордын бирүзи де көрбөгөн. Кижинин кулагы тунгадый күзүрт угулган. Мина жара адылала, сапёрды ла Володяны өлтүрүп ийген.

Володянын сөөгин куй таштардын жуугында өлгөн партизандарла кожо жууп салгандар.

Жалтанбас герой пионерди, Володя Дубининди, Советский башкарууучул Кызыл Маанынын ордениле кайралдаган. Онын ады-жолу Ленин

ский комсомолдын Мактулу книгазына бичилген. Бистин пионерский организациянын төртөн жылдыгына Володя Дубининниг адыла адалган оромдо јаш геройго, јердин алдында шибееленип алган партизандардын јалтанбас кайучызына, јараш памятник тургузылган. Ол памятниктиг јанында, койу агашту пионерский скверде, Володяны јакшы билетен улус јуулып турат. Јуулган улус — Карантинниг куй таштарында болгон партизандар, Володянын үренген школында иштеп турган үредүчилер, Володянын нөкөрлөри — јалтанбас Володяны ундыбагандар. Олордын кажызы ла Володя керегинде јилбиркеп уккадый көп неме куучындап турат. Бүгүнги пионерлер, Володянын чыккан-өскөн городында јүрген балдар бу куучындарды сүрекей сонуркап уккулайт.

Улус Володя бойынын јакшынак модельдерин канайда эдип туратаны керегинде, јуунын кату өйинде ол кандый јалтанбас кайучы болгоны, јердин алдындагы партизанский отрядты өлүмнен аргадаганы керегинде куучындагылайт...

Бери, памятник јаар, карган үредүчи Юлия Львовна база келип турат.

Ол бойынын үренчигинин адыла адалган школдын јанында јуртапјат. Эмди Юлия Львовна пенсияда, је ол бойынын үренчигин — көк көстү, јаан маңдайлу шулмус Володяны ундыбаган. Володянын кылык-јагында сырангай јаан учурлузы не болгон, ого чындык герой бо-

лорго не болушкан деп, балдар сураганда, Юлия Львовна айдатан:

— Мен бодозом, сыраңай ла учурлузы Володя берген сөзинен качан да јана баспайтаны болгон. Володя нени-нени эдер болуп сөзин берген болзо, ол айткан сөзин качан да болзо бүдүрер, эдер болгон керекти эдип салар деп, бис билетенис. Кижининг ак-чек болоры дезе — кижининг јалтанбазынын баштапкы темдеги. Кизи качан да, кайда да ак-чек жүрүп, берген сөзинен де, тургузылган ээжиден де кыйбай турза, бүдүрер керегин качан да болзо бүдүрүп турза, — ол кандый да уур-күчтерден, кандый да јеткерден јалтанбас. Ол јаман керек качан да этпес.

Юлия Львовна мындый бир учурал болгонун биске куучындап берген. Володя урокто туйказынан кандый да бичик кычырып отурган.

— Сен ондо нени кычырып отуруң, Дубинин? — деп, Юлия Львовна сураган.

Володя түлтүйип, партадан бойынын сүүген геройы Чкалов керегинде бичикти чыгарып ала-ла, үредүчининг столы јаар баскан.

— Анайда эдерге јарабас, Дубинин, — деп, Юлия Львовна оны эмеш адылып ийген. — Сен урокто өскө керек эдип отурганда, байла, мени тообой турган болбойың. Ме, Дубинин, бичигинди ал. Је урокто база качан да кычырбазың деп сөзинг бер. Сөзинг берип туруң ба?

— Јок, энчигип болбозым — деп, Володя айткан.

— Же, анайдарда, мен бичигинди айрып ала-
рым.

— Же, алгайаар. Мен төгүн айтпайтам, кычы-
рарым.

Уроктордын кийининде Юлия Львовна Воло-
дяны бойына кычырган.

— Дубинин, сен качан да төгүн неме айтпай-
тан ак-чек уулчак. Онызы сүреен жакшы. Же киж
бойынын жакшы кылыгыла мактанбас учурлу.
«Көрзөөр дө, мен кандый жакшы, ак-чек киж!»
Бүгүн класста не болгоны санаанга кирет пе?
Бичик керегинде сураарымда, сен меге нени айт-
кан эдин? «Кандый чике сөстү уул!» — деп айт-
кадый. Чынын алза, мында киж кайкагадый,
мактагадый не де жок. Сенен некеп турган ке-
ректи эдип болбозым деп, сен ажындыра ла ай-
дынып жадын.

— Жок, андый эмес—деп, Володя, түлтүйип,
айтты. — Менин жаңым андый: сөзим берген
болзом — кыйалта жок бүдүрерим. Эдип болбос
болзом, сөзимди де бербезим.

— Сүрекей жакшы. Киж берген сөзинен жа-
на баспас учурлу. Жаңыс ла тузалу керек эдерге
молжонор керек. Берген сөзинг, алган молжуун
жакшы ба, тузалу ба — керектинг учуры оны-
зында.

... Володя нени ле эдип билетен болгон, онын
учун школдо ончо балдар оны тооп туратандар
деп, Юлия Львовна эске алынып куучындайт.
Володя керептердинг, самолёттордынг сүрекей
жакшы модельдерин эдип туратан, жакшы журап

билетен. Школдо кандый-кандый байрамга белетениш башталганда ла, Володя жаан класс-тардын балдарына јилбиркеп болужатан. Ол школдын театрына декорациялар журап, стенгазетти кееркедип, јүзүн-башка өңдү чаазыннан китайский фонариктир эдип туратан.

— Онын учун урокторын јакшы үренип аларга кезикте ого ой јетпейтен — деп, Юлия Львовна айдат.

Мындый да учуралдар болуп туратан...

Юлия Львовна кезикте көрүп отурза, Володя ойинен өткүре тым отуруп, досконын јанында өдүп турган куучынды коркушту кичеенип тындап отурган кижидий көрүнерге албаданып турганы билдиретен... Ажыктап көрөр болзо, Володя доско јаар јүк ле бир көзиле көрүп, экинчизиле десе кайдаар да төмөн көрүп отурган ошкош. Партанын алдында, Володянын тизезинде, торт ло бүткүл мастерской: јүзүн-јүүр өңдү карандаштар, резинка, альбом бар эмтир.

— Је андый керектер баштапкы ла јылдарда болуп туратан — деп, Юлия Львовна куучынды јилбиркеп угуп отурган балдарга јартайт.

Юлия Львовна Володяны уйалтып айтканда, ол каруузына айдатан:

— Юлия Львовна, эмеш саковыгар, мен эмди јетире ак-чек санаалу болгологом. Пионерге ле кирзем, көрөрөөр — анайда кылынбазым. Слер ол тушта мени бир де адылбазаар. Је база ла эмеш саковызаар.

Кылыгын түзедерин келер ойгө артырарга ја-

рабас, берген сөзин качан да болзо бүдүрүп туратан, ак-чек балдарды пионерге алып жат деп, үредүчизи Володяга көп катап жартап туратан.

Жагы једерде, Володя пионерге кирген. Володя школго кызыл галстукту келген, көстөри онын омок, төп, санаалу болгон. Ол улам ла галстугы јаар көрүп салып турган.

— Юлия Львовна,—деп, Володя табылу айткан. — Эмди слер меге иженигер.

Уредүчи оны пионер болгоныла уткып, галстугын түзеделе, уулчактын көзи јаар чике көргөн.

— Је, Дубинин, эмди сенин сөзинг — пионерский сөс. Кызыл галстукту кижн уйалып кызаргадый кылык этпес учурлу деп айдыжатанын ундыба.

— Пионердин сөзи, галстук чылап, јаркындалып турар учурлу — деп, Володя айткан.

— Онызы чын — деп, Юлия Львовна айткан. — Је чындык јаркынду пионерский сөсти тегин ле калырап турар көөрөм јараш сөслө булгаба. Кезик көөрөм улус калырап турала, төгүн де айдып ијет.

— Јок, Юлия Львовна, — деп, Володя тарына берген. — Менин сөзим, чын ла галстук ош-кош, јаркынду сөс болор.

Чындап та, Володянын сөзи кату, чындык сөс болгон. Ол алдында јакшы үренген, је пионерге кирген кийининде сүрекеј јакшы үренер боло берген. Ол качан да төгүн айтпайтан. Онын бурузыла кандый бир керек боло берген

болзо, Володя качан да јажырбай, агын-чегин айдып беретен.

Бир катап класста Баштапкы майга стенгазет белетегендер. Орус тилдин урогында Юлия Львовна көрөр болзо, партанын ары јанынан Володянын јүк ле төбөзи көрүнип турган, бойы дезе кайда да партанын алдында отурган.

— Дубинин, сен анда нени эдип отурың?

Володя партанын алдынан чыгып келген. Онын колында үлүш кисточка болгон, јүзи дезе галстугынан да кызыл болуп калган.

— Анайдарда, сен анда нени эдип турган, Дубинин?

— Баштапкы майдын газедине јурук јурап јадым — деп, Володя араай да болзо, јалтанбай айткан. — Мен бүгүңги күңге ончозын эдип берер бололо, эдип болбогом. Онын учун јурап отурым, Юлия Львовна. Мен балдарга сөзим бергемде, канайып бүдүрбейин.

— Меге берген јаркынду сөзинг кайда, пионер Дубинин? — деп, Юлия Львовна чугулду сураган. — Будуктарыңды бери бер, Володя.

Юлия Львовна партазына базып келерде, Володя будуктарын алып берген. Бу јараш будуктарды ого ыраак јоруктан адазы экелген. Володя андый сый алганына сүрекей сүйүнип јүретен. Ончо балдар онызын билетен. Класста тым боло берген.

— Алыгар, Юлия Львовна, — деп, Володя үшкүрип айткан. Колындагы үлүш кисточкадан јерге тамчылар түжүп турды. — Је слер менин

сөзимди билетен болзогор, албагар. Мен бир ле айткамда, Слер бойыгар јөп бербегенчеер, будуктарды колго до албазым.

Кичинек сынду Володя, бажын эмеш кедейтип алып, алдынан өрө үредүчининг көзине чике көрүп турды.

Юлия Львовна Володяга бүдүп, онын будуктарын албаган.

Уулчак будуктарын парта јаар салып койды. Урок божогончо Володя, үредүчининг куучынын ајарулу угуп, тым отурган. Балдар дезе Володя јаар тоомјылу көргүлөп тургандар.

Володяга темей бүткен эмезин Юлия Львовна билип турган. Володя үредүчизин төгүндебеген. Экинчи күнде Володя үредүчизи көрзин деп, эки колын партага салып алала, торт кыймык јоктон отурган.

Уроктордын кийининде Юлия Львовна үредүчилердин кыбында иштеп отурган. Кенетийин онын кызычагы Светлана кирип келген. Ол пионерский отрядтын соведининг председатели болгон.

— Уксаарда, эне, слердин керегееерде бистин стенгазедис Баштапкы майдын байрамына чыкпаска туру. Дубинин биске газет јурабай туру — деп, Светлана айткан.

— Нени де ондобой турум... Мен онын будуктарын албадым не.

— Түңгей ле, эне. Володя айдат: «Юлия Львовна меге бүдүп турарда, мен будуктарга

тийер де учурым жок. Юлия Львовна кем жок, жура десе, жангыс ла ол тушта жураарым».

Ўредүчиге, Светланала кожо класска барып, качан да журабазын деп айткан эмезим деп, Володяга жартап берерге келишкен.

— Анайдарда, слер бу ойгө мени берген сөзимнен жайымдап тураар ба? — деп, Володя сүүне берди. Ўредүчизи жаар сүмелү көрөлө, сумказынан будуктарды чыгарып, партага калын чаазын жайып алала, иштей берген.

Бир күннинг бажында Баштапкы майга учурлаган жараш газет чыккан. Володя будуктарын карамдабай, кызыл флагтар, чечектер, талайда жүрген пароходтор, Митридаттын үстүнде учуп жүрген самолёттор журап салган.

Газеттин алтыгы жанында, он жанындагы толугында, каткымчылу журук жүрген. Оны база Володя жураган. Ол бойын мынайда журап салган: бастыра бойы өлө-чоокыр болуп будунып алала, партанын алдында корчойып калган отурган, кемнинг де жаан колы десе оны өрө көдүрүп турган. Ол колдо «Акту пионерский жаркынду сөс» деп бичип салган.

Баштапкы класстан ала Володя Дубининди үреткен карган ўредүчи Юлия Львовна шак андый учуралдар биске куучындаган.

Онын айтканы чын.

Бойынын ак-чек пионерский сөзине чындык болоры дегени — бүдүретен керегин качан да болзо бүдүрерге белен болгоны. Жаш ленинец болорго пионерге кирип турган тушта кажы ла

бала торжественный берер сөстин кереес сөстөрүн айдат:

— Мен, Советский Союзтын јаш пионери...

Ак-чек пионерский сөзине чындык болоры дегени — торжественный берген сөзин чын керекте јаантайын бүдүрүп турары.

ДЛЯ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Лев Кассиль, Макс Полянский

ЧЕСТНОЕ ПИОНЕРСКОЕ

На алтайском языке

Редактор *З. С. Суразакова*
Художественный редактор *И. И. Митрофанов*
Технический редактор *М. И. Тихтиев*
Корректоры *А. М. Борбуев* и *Г. Д. Голубев*

*

Сдано в набор 3/III 1964 г. Подписано в печать 26/V 1964 г.
Бумага 60×84 ¹/₁₆. Печ. л. 2. Уч.-изд. л. 1,33. Заказ № 658.
Тираж 1000 экз. Цена 6 коп.

Горно-Алтайское отделение Алтайского книжного издательства,
Горно-Алтайская типография, г. Горно-Алтайск,
проспект Коммунистический, 25.

Алтайдын бичиктер чыгарар издательствозынын Туулу Алтайдагы бөлүги бу жуукта мындый бичиктер кепке базып чыгарган:

1. И. ШОДОЕВ, Ирбизек.
2. Н. КАЛИНИНА, Бистийи ончозынан артык!
3. Н. КАЛЬМА, Жозеф ле Мутара.

Бу бичиктерди журт жерлерде потребко-операциянын магазиндеринен ле бичиктер садып турган магазиндерден садып алыгар.

Баазы 6 акча

58376

Алтайдын бичиктер чыгарар
издательствозынын Туулу Алтайдагы
бөлүги · 1964

1133